Veerkrachtig omgaan met werkdruk en stress

Antwerp Management School
14 september

Nancy BATENS
www.lacomma.be

Hoe gestresseerd ben je op dit moment? (0-10)

Image Gerd Altmann from Pixabay

© 2026 - Lacomma bv

Doelstelling

De medewerkers praktische inzichten en technieken aanbieden om bewuster om te gaan met stress, mentale belasting en herstel in een veeleisende werkomgeving.

De focus ligt op:

- herkenning van stresssignalen
- inzicht in persoonlijke energielekken en energiebronnen
- praktische strategieën voor stressmanagement
- kleine, haalbare acties die onmiddellijk toepasbaar zijn in de dagelijkse praktijk

© 2026 - Lacomma bv

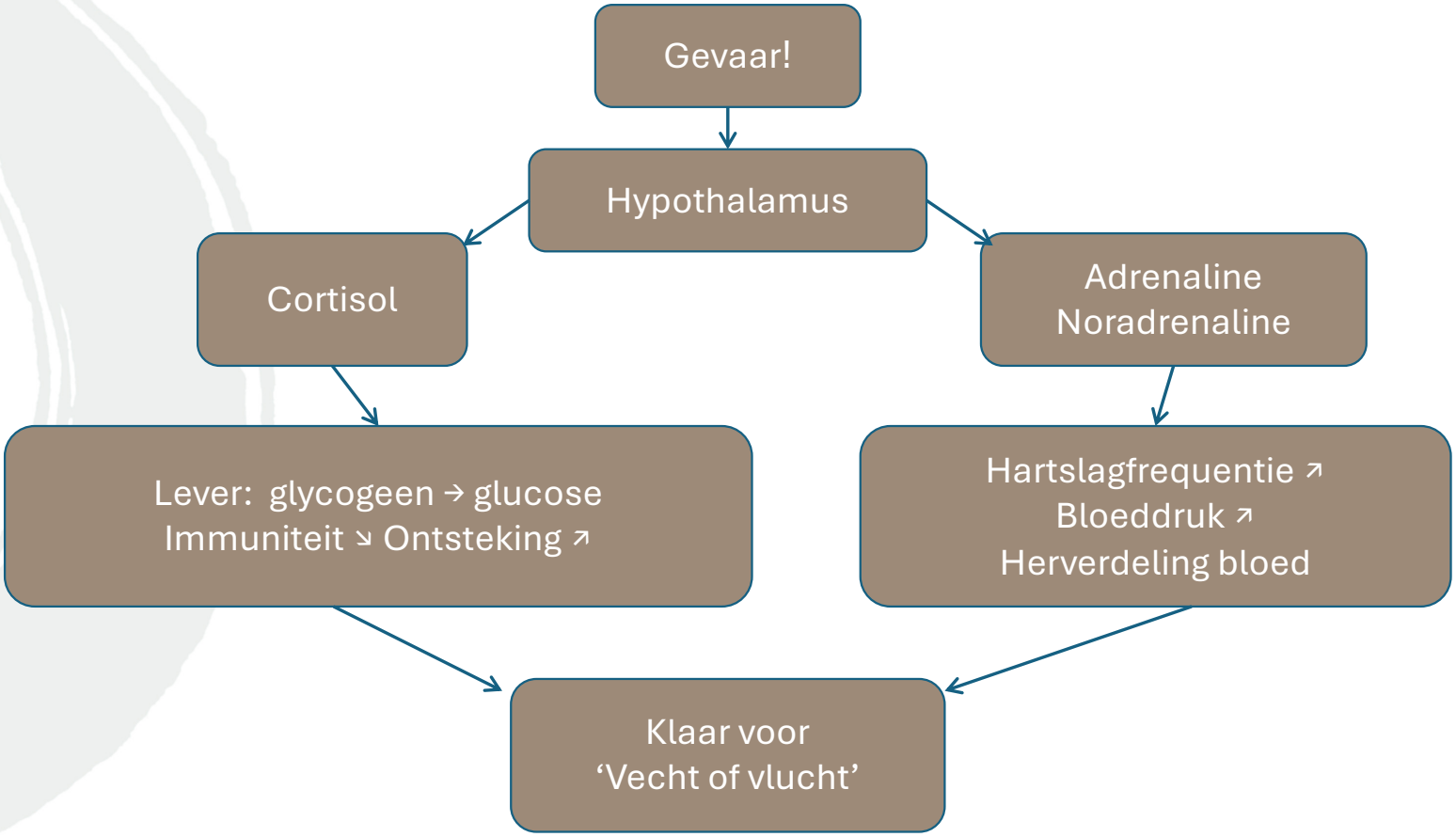
Programma

1. Stress begrijpen: stresscurve en herstel
2. Het stressmanagementmodel als praktische kaptstok:
    1. Werken aan je stressoren
    2. Werken aan je buffer en je stressreactie
    3. Werken aan je perceptie
3. Actieplan

© 2026 - Lacomma bv

Stress begrijpen: de stresscurve en herstel

Wat gebeurt er in het lichaam?

© 2026 - Lacomma bv

Het autonoom zenuwstelsel

DE SYMPATICUS

- Verhoogd activeringsniveau in het lichaam (positief/negatief)
- Fight or flight
- Adrenaline/noradrenaline
- Cortisol

- *Batterij* loopt leeg
- Gaspedaal

DE PARASYMPATICUS

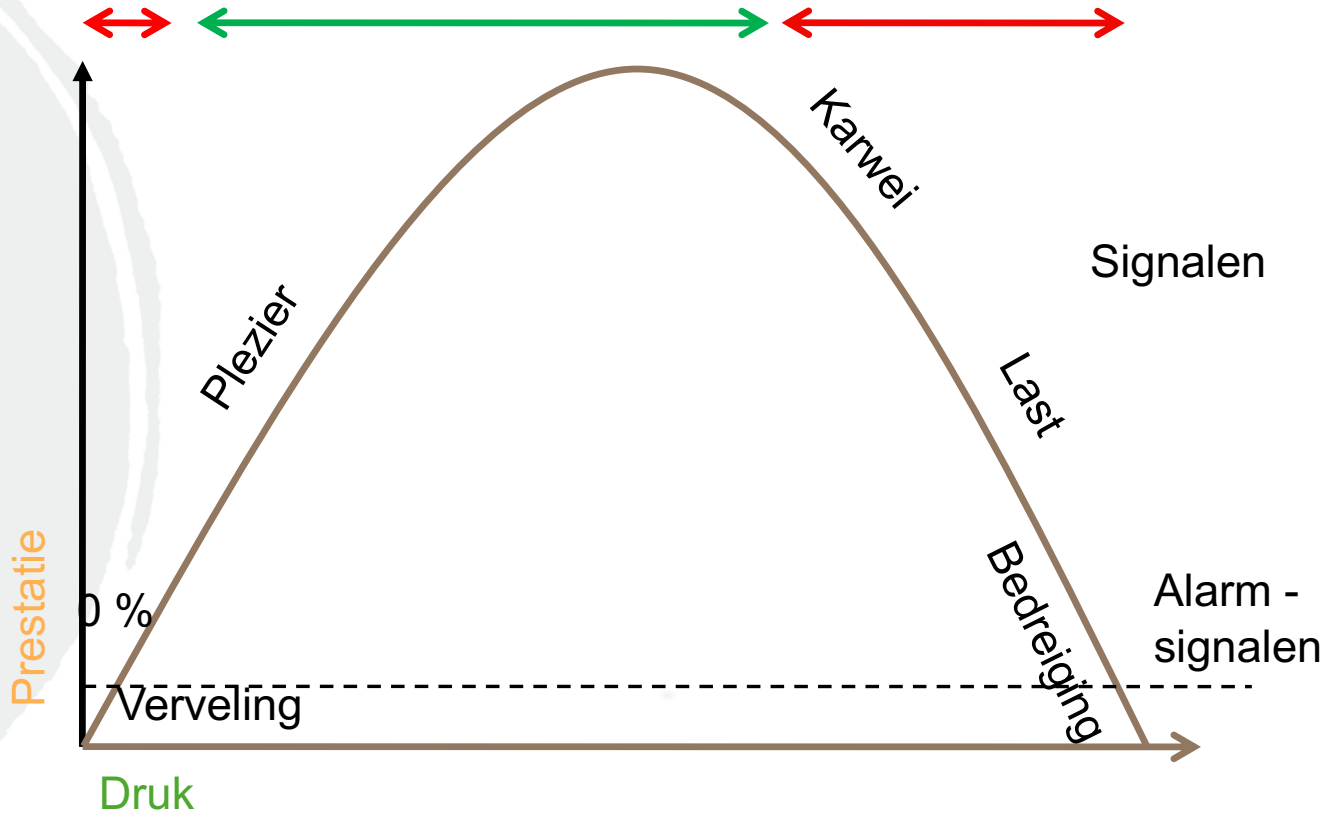
- Herstel – tot rust komen van het lichaam

- *Batterij* herlaadt
- Rem

Balans?!

© 2026 - Lacomma bv

Positieve stress – negatieve stress

© 2026 - Lacomma bv

Hoe hoog scoor je je huidige werkdruk? (1-10)

16 stemmen

Hoe veerkrachtig denk je dat je bent? (1-10)

16 stemmen

Stresssignalen

STRESSSIGNALEN				
Emotioneel	Lichamelijk	Motoriek	Verstandelijk	Gedrag
Ontevredenheid	Hartkloppingen	Motorische onrust	Van de hak op de tak springen	Onderpresteren
Prikkelbaarheid	Pijn op de borst	Spierpijn	Verstrooidheid	Agressie
Kort lontje	Druk op borst	Spanningshoofdpijn	Vergeetachtigheid	Impulsiviteit
Slecht humeur	Diarree, constipatie	Rugpijn	Inspiratieloosheid	Geremdheid
Onzekerheid	Duizeligheid	Spanning in nek en schouder	Desinteresse	Sociale isolatie
Achterdocht	Zweten	Stramheid	Vernauwing van aandacht	Roken
Agressie	Gewichtstoename	Beven	Concentratievermin-dering	Alcoholgebruik
Lusteloosheid	Gewichtsverlies	Tics	Gedachtenvlucht	Koffie drinken
Gebrek aan motivatie	Kortademigheid	Moe, uitgeput, weinig energie	Slechter analyseren	Meer/minder eten
Seksuele desinteresse	Infecties, allergieën	Ongevallen	Slechter abstraheren	Ongezond eten
Opgewondenheid	Frequent urineren	Enz…	Slechter integreren	Meer snoepen
Gejaagd gevoel	Opgeblazen gevoel		Slechter synthetiseren	Minder eten
Schrikachtigheid	Hoofdpijn/migraine		Voortdurend piekeren	Nagelbijten
Slapeloosheid, overslapen, slecht slapen	Indigestie/ oprispingen		Besluiteloosheid	Wenen
Onwerkelijk gevoel	Zweten zonder inspanning		Taken niet kunnen afmaken	Kalmeerpilgebruik
Gevoel te moeten wenen	Pijn in maagdarmstreek		Uitstelgedrag	Slaappilgebruik
Gevoel mislukking	Darmproblemen		Overdenken	Slordigheid
Desinteresse in anderen	Gevoel flauw te vallen		Geen overzicht meer hebben	Vandalisme
Boos gevoel	Menstruatiestoornis-sen		Afdwalen	Stelen
Angst voor toekomst	Impotentie, frigiditeit		Ongeduldig	Gevaarlijk rijgedrag
Zelfverwijten, schuldgevoel	Tinnitus		Enz…	Slecht luisteren
Neerslachtigheid	Herpes,			Intolerantie
Enz….	Enz…			Niet naar bed willen
				Alles snel doen
				Enz.

Naar Theo Compernolle. Stress. Vriend en vijand!

© 2026 - Lacomma bv

Stresssignalen

Engelse input SLIDO

- Unable to focus. Unable to deconnect. Unable to sleep. Unable to feel joy
- Trouble concentrating, no more focus
- Less efficient, feeling overwhelmed
- Worse sleep, more inward
- Shutting down, crying
- Heart palpitations, sweating, burning feeling in my cheecks, having stomach issues!
- Overrating, headache and sluggedness
- Eating more sweets, less exercise, socially less available

© 2026 - Lacomma bv

Stresssignalen

Engelse input SLIDO

- Restless
- Irritability
- Higher body temperature, accelerated heart rate
- Feeling tense. Superficial sleep
- Short breathing and pain in chest
- Bad sleep, stomach ache, less mental space for private/free time
- Chaos and hyperventilation
- Breathing high in the chest, bad sleeping, emotional

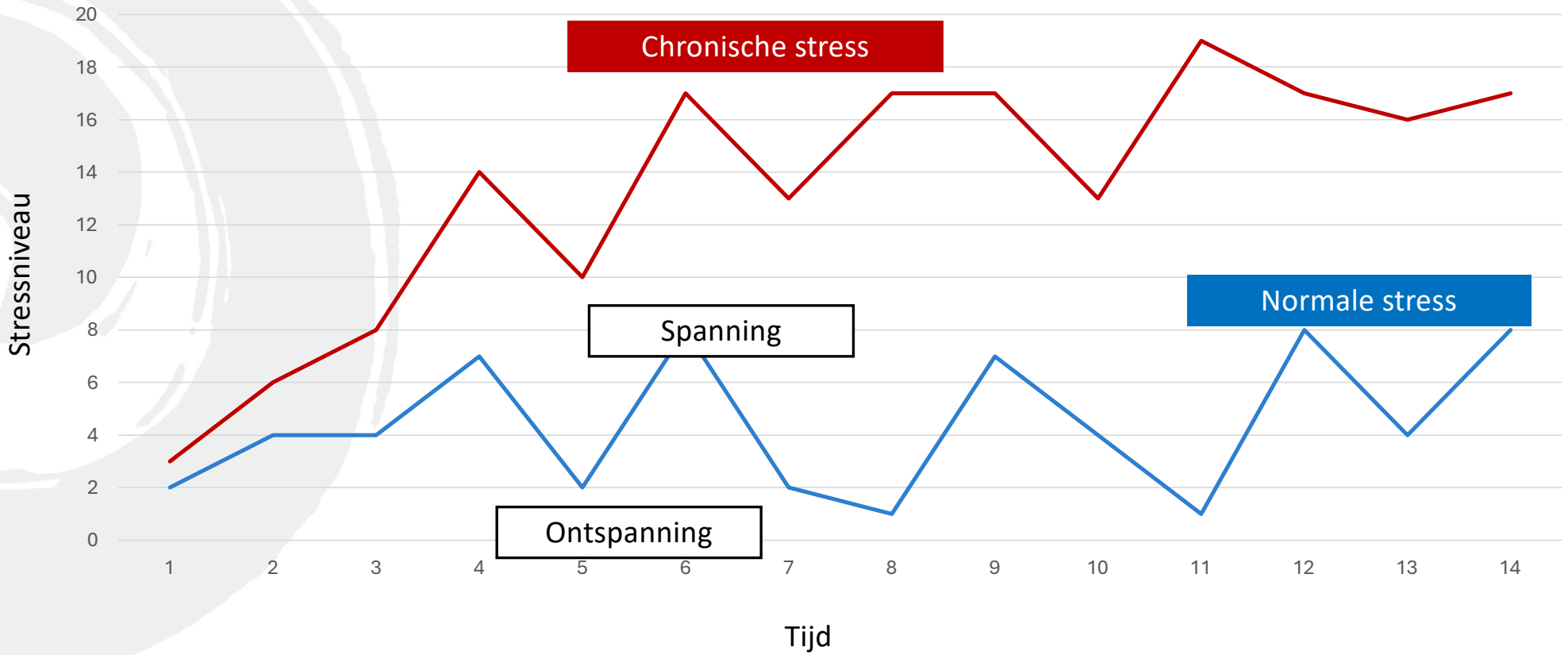
© 2026 - Lacomma bv

Alarmsignalen

ALARMSIGNALEN			
Emotioneel	Lichamelijk	Verstandelijk	Gedrag
Emotionele labiliteit	Chronische hoge bloeddruk	Verwardheid	Alcoholisme
Depressie	Hartinfarct	Beoordelingsfouten	Werkverzuim
Apathie	Maagzweer	Dwanggedachten	Herhaaldelijke ongevallen
Angst	Chronische hyperventilatie	Kan geen beslissingen nemen	Gevaarlijk gedrag
Paranoia	Darmklachten		Peppilgebruik
Gevoel van uitputting	Chronische vermoeidheid		Chronisch cynisme
Frequent wanhoop	Serieus gewichtsverlies		Vandalisme
Depersonalisatie	Serieuze gewichtstoename		Stelen
Verlies van zelfvertrouwen			Boycotten
Gevoel van leegheid			Obsessies

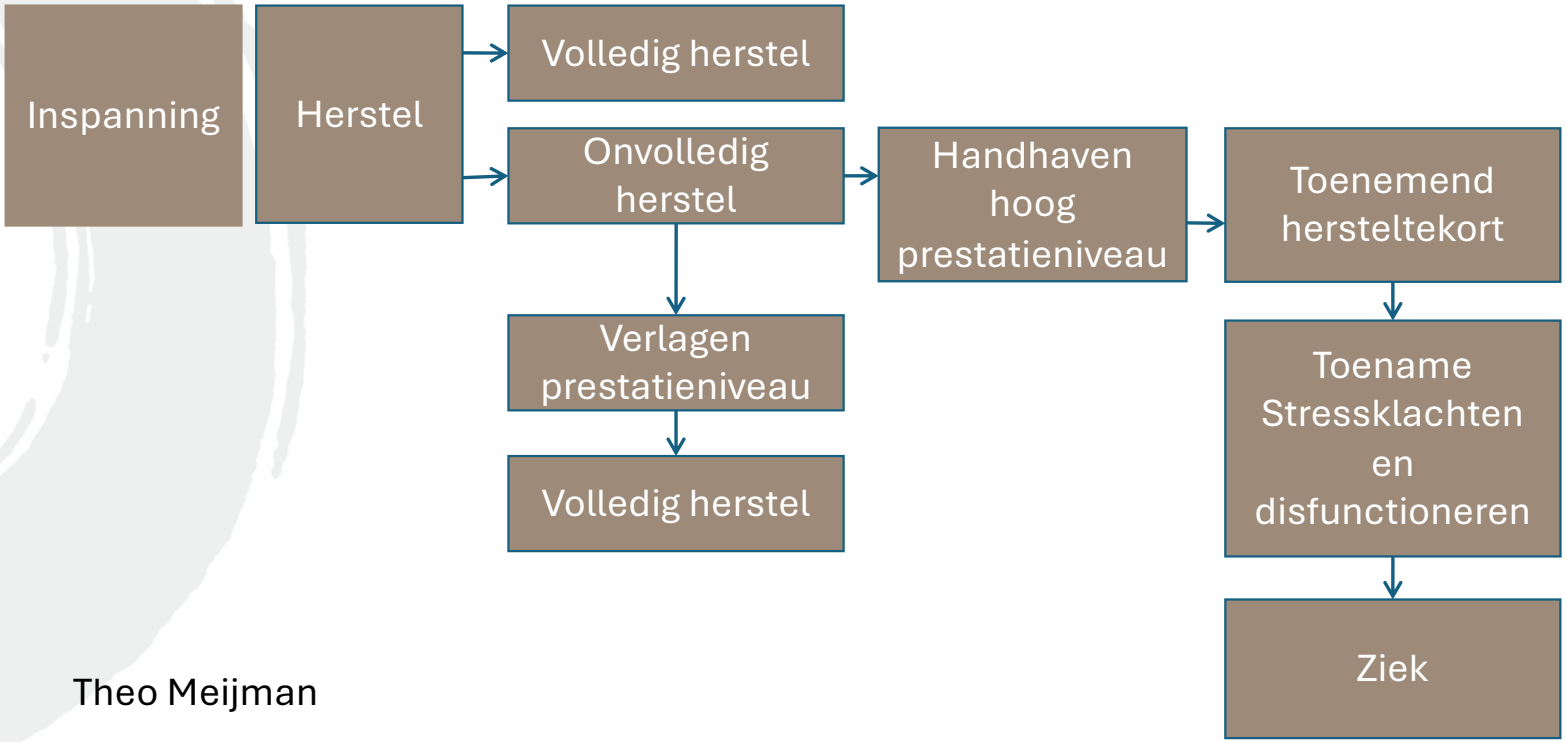
Based on Theo Compernolle. Stress. Friend and Foe!

Chronische stress

© 2026 - Lacomma bv

Inspanning – herstel model

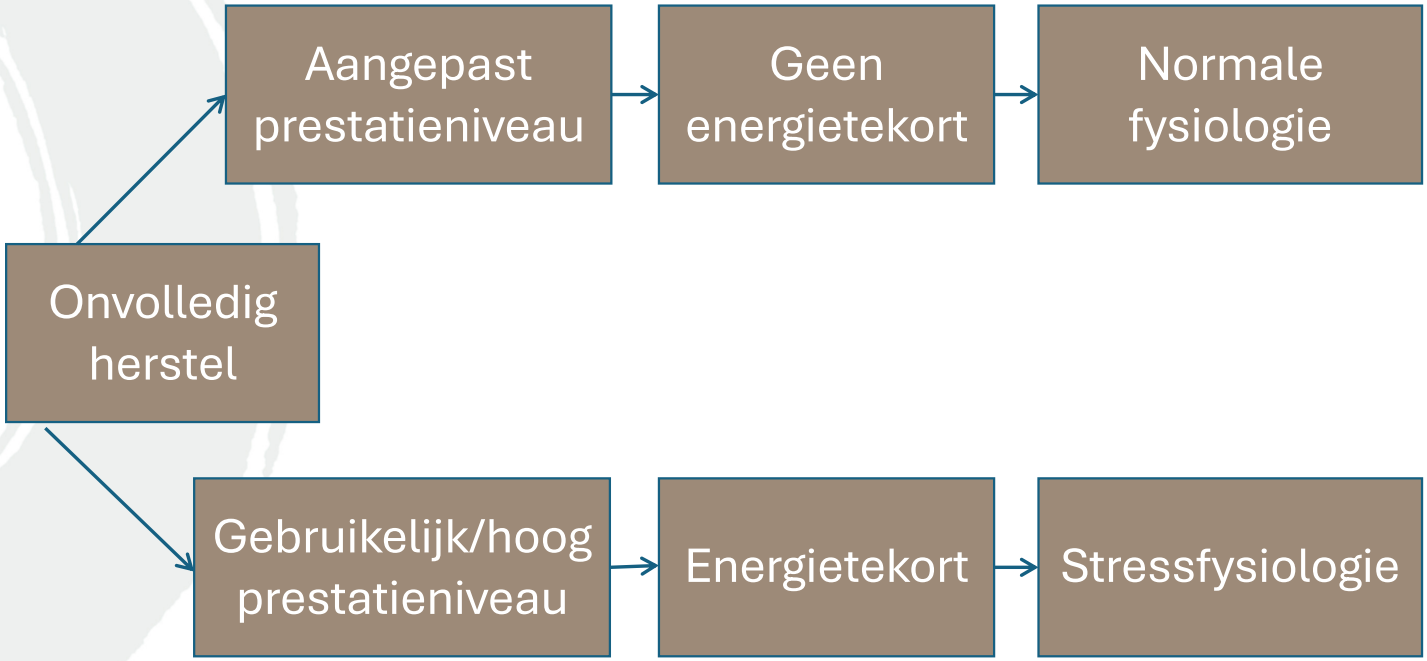

Theo Meijman

© 2026 - Lacomma bv

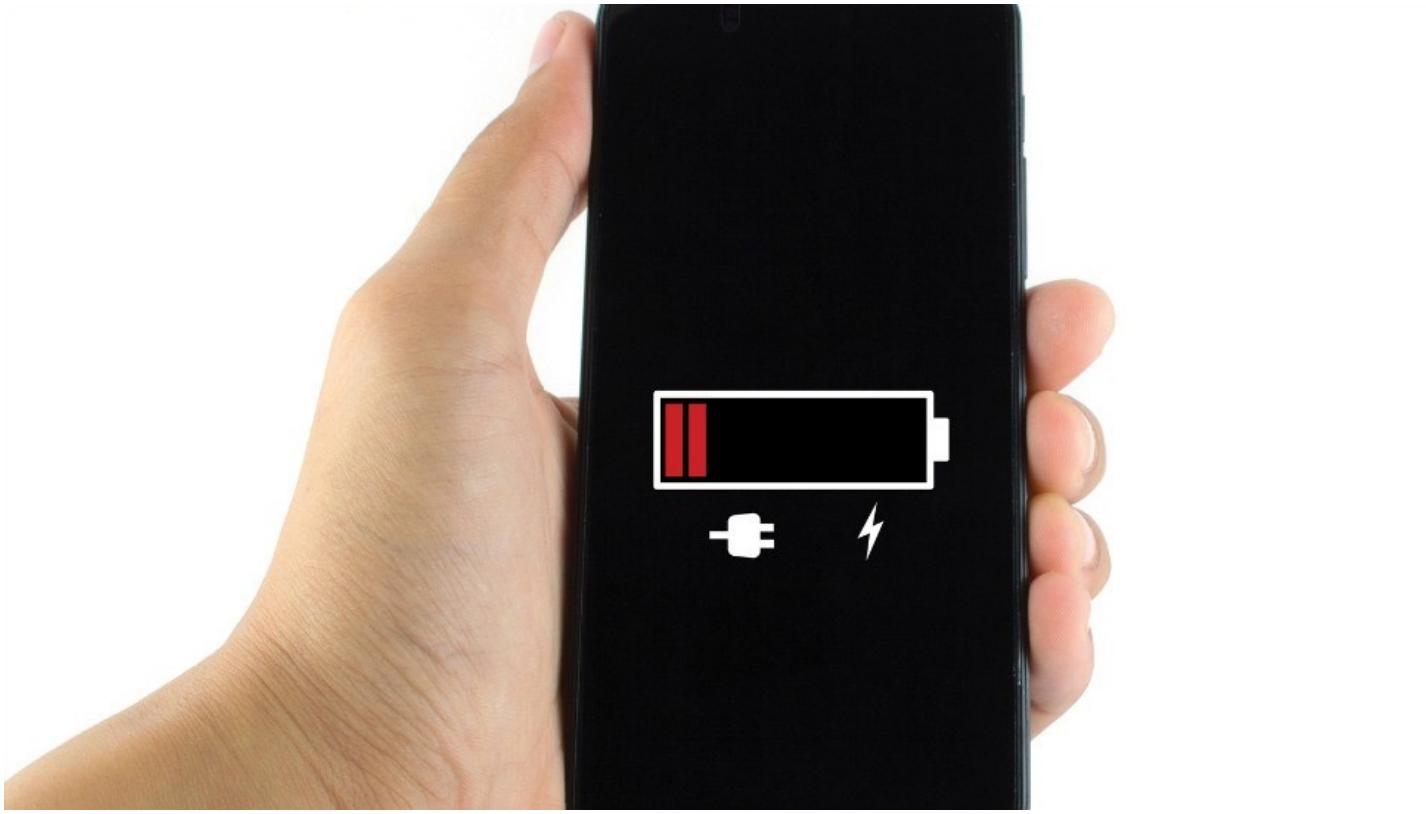
Compensatoire stress

(Stresssysteem activeren door vermoeidheid te compenseren met activatie)

© 2026 - Lacomma bv

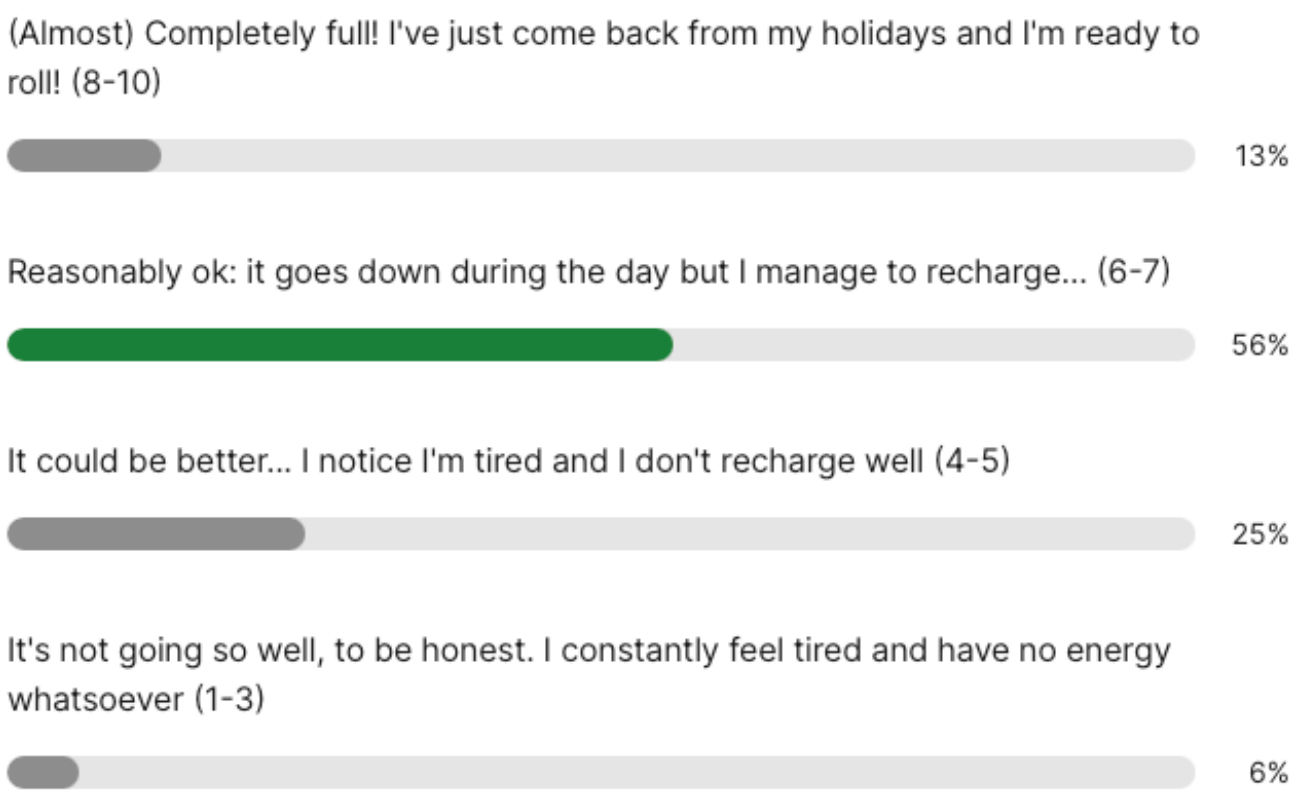
Compensatoire stress

© 2026 - Lacomma bv

Engelse input SLIDO

Hoe ziet jouw batterij eruit op dit moment?

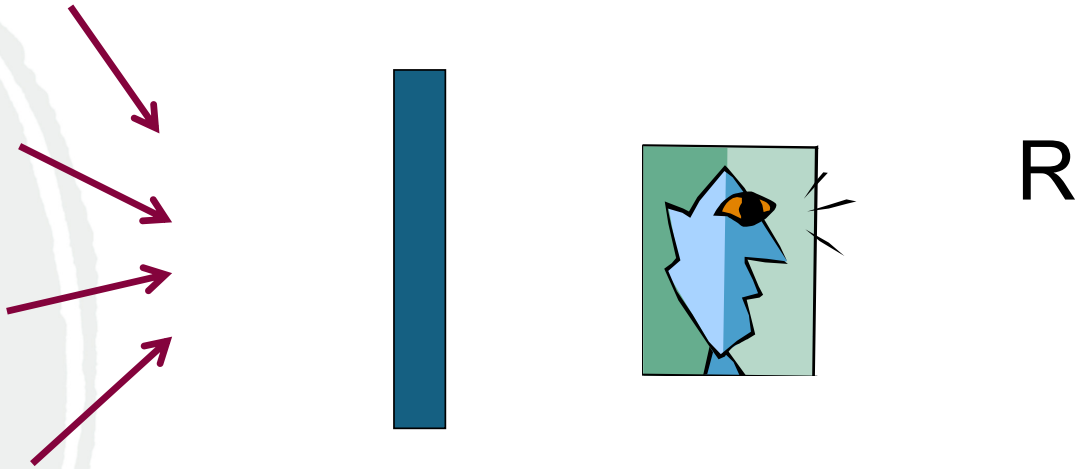

© 2026 - Lacomma bv

Het stressmanagementmodel als praktische kapstok

Stressmanagement

Stressoren Buffer Perceptie (subjectief) Stress-reactie

© 2026 - Lacomma bv

Werken aan je stressoren (=energievreters)

Jouw stressoren – SLIDO (1) (Engels behouden)

- High workload (not problematic) but low level of what you can control
- Good advice but large distance (management not always aware of situation)
- Huge difference among colleagues (some room left, others under high pressure)
- Colleagues trying to shift responsibilities to other departments
- Constant interruptions (=can't focus on own tasks)
- Not getting feedback in time
- Lack of overall trust
- Sleep deprivation (baby waking up)
- Time pressure (2)
- Long commute
- New job = new topics to get into
- Perfectionism (4)
- Unsuitable systems
- Unclear or lack of procedures
- Private problems (2)
- Worrying what people might think about me

© 2026 - Lacomma bv

Jouw stressoren – SLIDO (2) (Engels behouden)

- Feeling of not having enough time for everything
- Coworker relations
- Chasing information / lack of info
- Worrying
- Not sleeping well
- Slow decision making
- Late requests
- Hard to work from home
- Unclarity
- Too many urgent tasks at once
- Private urgencies clashing with workload
- High standards
- Short deadlines
- (Very high) Workload (3) (need to work in weekends/at night)
- Responsibilities
- No structure in way of working and to do-list
- Worrying about making mistakes
- No buffer time in calendar
- Juggling multiple stakeholders relationships simultaneously
- Balancing quality of engagement with volume of outreach
- Combine full time job with several kids
- Uncooperative colleagues

© 2026 - Lacomma bv

“Moge ik de moed hebben om te veranderen wat ik kan, de sereniteit om te accepteren wat ik niet kan veranderen en de wijsheid om het verschil te leren kennen tussen beide.”

Reinhold Niebuhr

Byron Katie

MIJN ZAKEN	JOUW ZAKEN	GODS ZAKEN
Mijn eigen handeling/actie, gedrag, …	De acties, het gedrag van iemand anders	(of het ‘universum’ – het weer, tijd, en al het andere…)

Wat triggert de stressreactie?

Ga terug naar je 3 stressoren:

- **Individueel:** kijk even verder en plaats ze in de juiste categorie: mijn zaken, jouw zaken, Gods zaken *(Mocht je je eigen stressoren liever niet delen, kies er dan een aantal uit van de lijst)*
- **Per 2:** deel in welke categorie je de stressor geplaatst hebt en check of jullie akkoord zijn (of niet)

© 2026 - Lacomma bv

Best practices

Wanneer de situatie (of aspecten ervan) veranderd kan worden	onderneem dan de nodige stappen
Wanneer de situatie (of aspecten ervan) niet veranderd kan worden	werk aan het veranderen van je emotionele reactie
Wanneer de situatie (of aspecten ervan) veranderd kan worden maar door je huidige emotionele staat kan je dat nu niet zien	dan is het belangrijk om eerst aan je emotionele staat te werken, vooraleer je in oplossingsgerichte modus kan gaan

(Michael Neenan in “Developing Resilience. A cognitive-behavioural approach”)

© 2026 - Lacomma bv

Zin in een experiment?

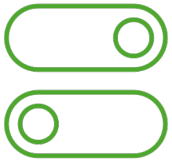
Verschillende soorten multitasken

‘Echt’ multitasken

Autorijden en praten kan alleen tegelijkertijd wanneer een taak **geautomatiseerd** is en geen bewuste cognitieve controle vereist.

Veelvuldig schakelen tussen taken

Onszelf **onderbreken** om eerst taak A en **vervolgens** taak B te doen: dit is wat we meestal onder ‘multitasken’ verstaan.

Voortdurende gedeeltelijke aandacht

Je aandacht verdelen (bv. surfen terwijl je naar een lezing luistert – met je aandacht voortdurend deels elders uit angst iets te missen). Dit zorgt voor voortdurende **innerlijke spanning en onrust.**

© 2026 - Lacomma bv

We overbelasten ons brein door te multitasken...

© 2026 - Lacomma bv

‘Multitasken is inefficiënt en schadelijk

- Wanneer je multitaskt, heb je **20–40% meer tijd nodig** om een complexe taak af te ronden.
- Multitasken **put ons uit**.
- Schakelen tussen verschillende onderwerpen en manieren van denken kost energie en belast het functioneren van onze prefrontale cortex (PFC).
- Multitasken vermindert ons concentratievermogen en ons vermogen om automatische reacties te onderdrukken.
- Multitasken **vermindert de kwaliteit van ons geheugen**: ons brein kan niet tegelijkertijd twee informatiestromen verwerken in het kortetermijngeheugen en ze dus ook niet beide opslaan in het langetermijngeheugen.
- Tot **40% meer ervaren stress en frustratie**.
- Voortdurende prikkels door e-mail **kunnen ons IQ tijdelijk met maximaal 10 punten verlagen**.
- Multitasken leidt tot **minder goede beslissingen en minder creativiteit**.

Sources: Hamilton, R., Vohs, K. D., Sellier, A.-L., & Meyvis, T. (2011); Mark, G., Gudith, D., & Klocke, U. (n.d.); Ophir, E., Nass, C., & Wagner, A. D. (2009); Kc, S. D. (2011); Dean, D., & Webb, C. (2011, January)

Het recht op deconnectie

- Wat betekent dit voor jou?
- Heb jij hier recht op?
- Hoe ziet dat er uit voor jou?
- Hoe implementeer je het zelf? Zou je het liever anders doen?
- Zijn er gevolgen?

Hier is een idee: waarom niet op 2 fronten werken?

Verhoog je recht op deconnectie om je ‘overload’ te verlagen en daardoor ook je **energielekken**

EN

Creëer tijd voor **energiegevende** activiteiten…

(= zorg dragen voor je buffer!)

Een aantal suggesties

- Zorg voor een **duidelijke overgang tussen werktijd en privétijd**.
- **Stel prioriteiten.**
- Bescherm je meest productieve werkuren zodat je geconcentreerd kunt werken. Plan bewust momenten voor **deep work** en maak binnen het team afspraken over ongestoorde werktijd.
- Neem een **echte lunchpauze** (dus niet achter je computer).
- Neem regelmatig **afstand van je scherm en andere toestellen**.
- Zorg voor **beweging gedurende de dag**.
- **KIES ervoor om niet te multitasken** (ook niet tijdens vergaderingen en trainingen ;-D).
- Check je e-mail op **vaste momenten** gedurende de dag (NIET DE HELE DAG DOOR).
- Plan vergaderingen van **50 minuten in plaats van een uur**, zodat er een korte buffer ontstaat tussen twee afspraken.

© 2026 - Lacomma bv

Werken aan je buffer

Model 1

- Relaxatie
- Verbeter je sociaal netwerk
- Lichaamsbeweging
- Eetgewoontes
- Slaapgewoontes
- Vrije tijd
- Duidelijke persoonlijke prioriteiten
- Time management
- Omgaan met emoties (=emotionele intelligentie)
- Assertiviteit

© 2026 - Lacomma bv

Model 2

- Mentaal
- Emotioneel
- Sociaal
- Fysiek
- ‘Doel’

© 2026 - Lacomma bv

Model 2

MENTAAL	EMOTIONEEL	SOCIAAL	FYSIEK	DOEL
Je bewust zijn van je gedachten en overtuigingen en kunnen herkaderen Om kunnen gaan met piekeren De knop kunnen omdraaien	Je bewust zijn van en om kunnen gaan met je emoties Begrijpen wat ze je willen vertellen	Relaties opbouwen en onderhouden Empathie hebben en tonen Communiceren Omgaan met anderen	Zorg dragen voor je lichaam: bewegen, slaap, voeding, …	Verbinding maken met je waarden, je missie Trouw zijn aan jezelf Authenticiteit

© 2026 - Lacomma bv

Model 3: Awaris

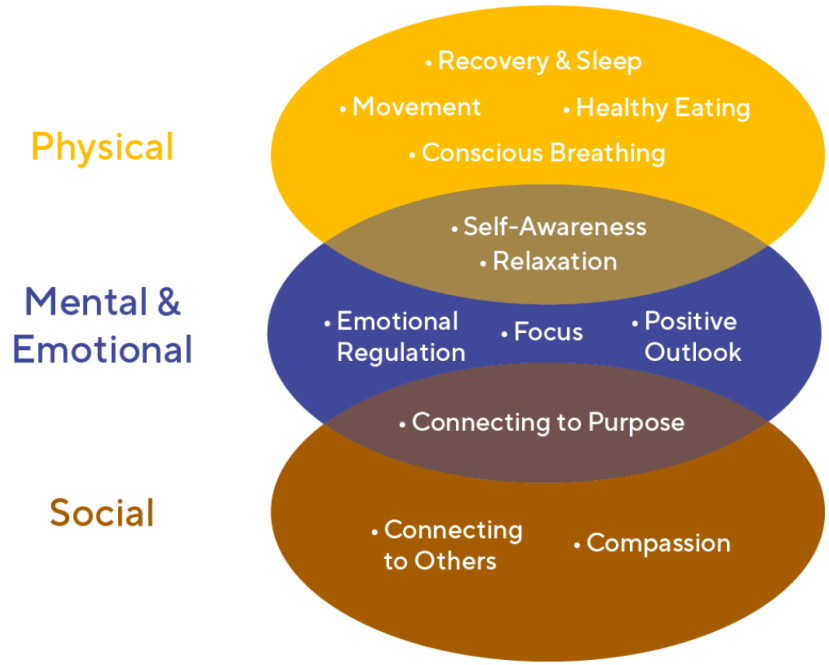

Fig. 2: Awaris identified 12 core resilience skills that can be grouped in three domains

Jullie strategieën – SLIDO (Engels behouden)

- Try to work even harder – try to find some focus time at home
- Try to get things done
- Balance work/family/friends/me-time (3)
- Go for a walk
- Find support from a colleague
- Try to be mild for myself (stilll figuring this out in our new situation)
- Try to put things into perspective,
- Discuss the issues with colleagues to try to come to a suitable solution
- Use mantra: it's not all my fault/problem
- Sleep 8 hours a night (3) - go to bed early
- Not too much screen time
- Not being available all the time
- Reading
- Spend time with friends and partner/family (4)
- Watch a movie/play a game
- Think about big stuff
- Cyclng to work
- No work when I am home
- Being outside in the weekend
- Leave laptop off after work
- Sports
- Planning EVERYTHING (2) – put all thoughts and tasks on paper or in your agenda
- Planning well in advance
- Good registration in odoo for structure

© 2026 - Lacomma bv

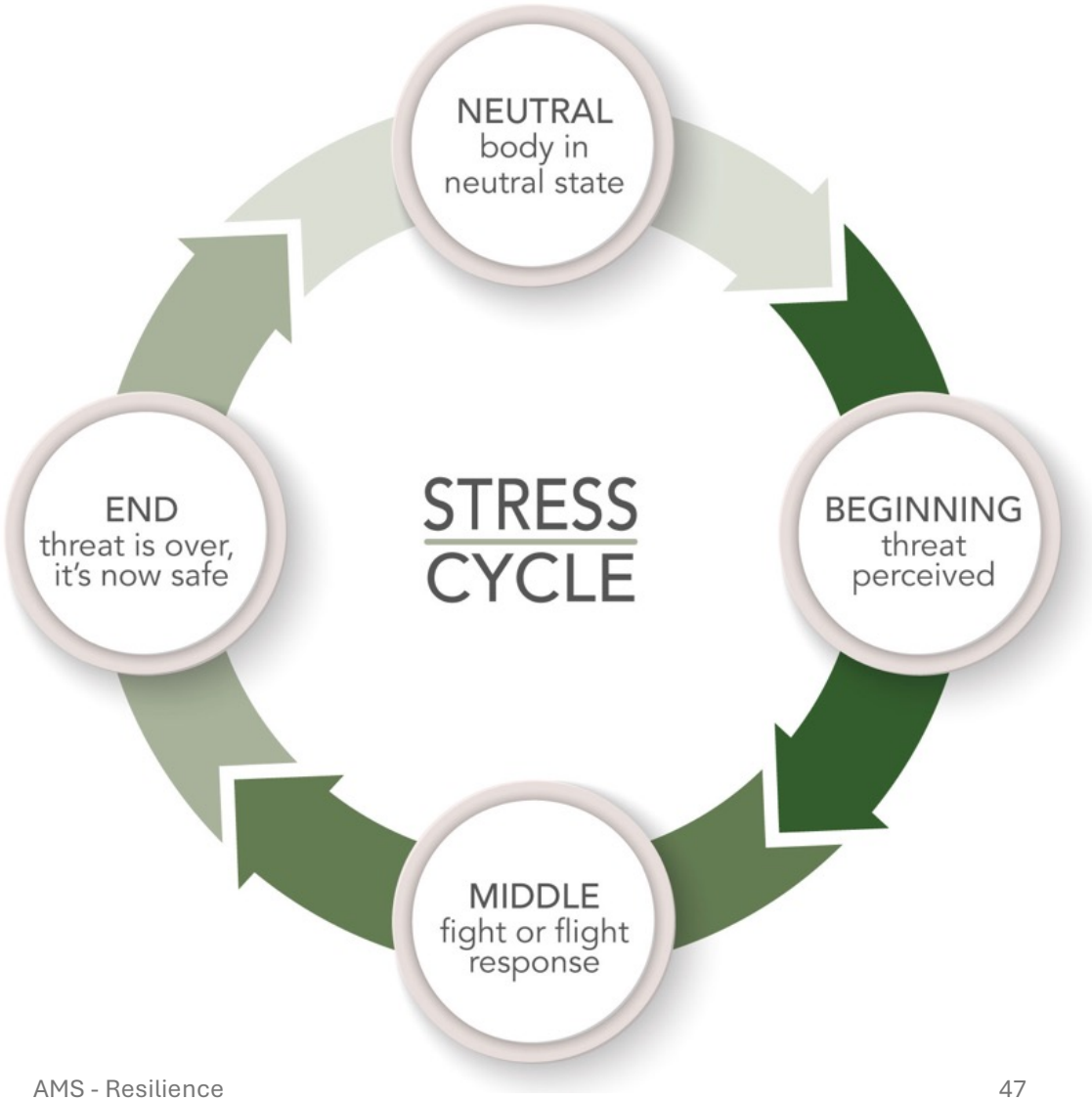
De batterij opladen

- ‘Alle batterijen’ moeten opgeladen worden
- Ontspannen is niet (noodzakelijk) hetzelfde als opladen
- Ademhalingsoefeningen: verschillende soorten?
- Herstelmomenten gedurende de dag
- En…

© 2026 - Lacomma bv

Het afronden van de stresscyclus

De stresscyclus

© 2026 - Lacomma bv

Soms blijven we vastzitten...

- Het wegnemen van de stressbron volstaat NIET om de stresscyclus af te ronden.
- Je lichaam heeft **fysieke signalen nodig die aangeven dat het gevaar geweken is**.
- Gebeurt dat niet, dan kan je lichaam in een geactiveerde toestand blijven hangen en kan langdurige stress uiteindelijk gezondheidsklachten veroorzaken.

Hoe weet je dat je de stresscyclus hebt afgerond?

“Het is een beetje zoals weten wanneer je genoeg gegeten hebt.

Je lichaam geeft het aan, en sommige mensen herkennen die signalen gemakkelijker dan anderen.

Je kunt het ervaren als een verandering in je stemming of mentale toestand, of als het loslaten van lichamelijke spanning. Misschien ga je dieper ademhalen en worden je gedachten rustiger. Besteed aandacht aan wat je voelt. Als het gebeurt, zul je het herkennen.”

Emily & Amelia Nagoski – ‘The Burnout Workbook’ and ‘Burnout. Solve your stress cycle’

OF… check je Firstbeat of Garmin…

Manieren om de stresscyclus af te ronden

- Bewust en rustig ademhalen
- Lichaamsbeweging (of, als dat niet mogelijk is: **progressieve spierontspanning**)
- Huilen/lachen
- Positief sociaal contact
- Je creatief uiten
- Je verbeelding gebruiken
- …

Werken aan je perceptie

Nog een experiment

Wat heb je opgemerkt?

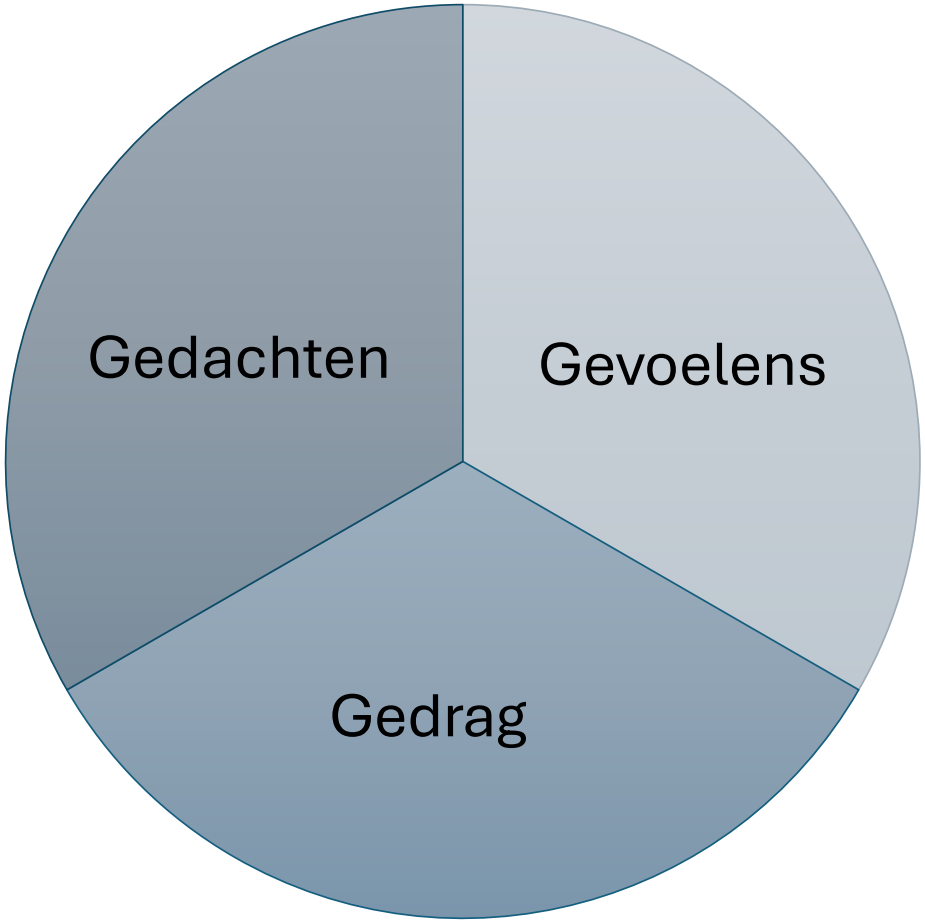
GEDACHTEN	GEVOELENS	SENSATIES

SITUATIE
+
INTERPRETATIE
= EMOTIE

“Don’t believe everything you think!”

Het ‘Mercedes’ model

3. Cognitieve herstructurering

A. Situatie die negatieve gedachten triggerde	**! Opgepast! Neutrale observatie**
B: Interne dialoog	D: Alternatieve interne dialoog
C: Gevolg: - Ongewenste gevoelens - Ongewenst gedrag (stress .... /10)	E: Alternatief gevolg: - Alternatieve gevoelens - Alternatief gedrag (stress .... / 10)

© 2026 - Lacomma bv

3. Cognitieve herstructurering

A. Situatie die negatieve gedachten triggerde ***Ik moet een paper schrijven***	**! Opgepast! Neutrale observatie**
B: Interne dialoog • *Het moet perfect zijn* • *Niemand zal het goed vinden* • *Ik heb niet genoeg tijd…*	D: Alternatieve interne dialoog • *Ik wil mijn best doen* • *Sommige mensen zouden het goed kunnen vinden* • *Ik gebruik mijn tijd goed*
C: Gevolg: - Ongewenste gevoelens *Stress, angst* - Ongewenst gedrag *Hartkloppingen, niet kunnen slapen, uitstelgedrag…* (stress 8/10)	E: Alternatief gevolg: - Alternatieve gevoelens *Opgewonden* - Alternatief gedrag *Plannen, hulp vragen* (stress 4/10)

© 2026 - Lacomma bv

Oefening **(OF indien weinig tijd: groepsoefening)**

1. **Kies:** een stresssituatie die je graag zou ‘onderzoeken’
2. **Individueel:** maak de oefening (A-C-B-D of C-A-B-D)

Oefening

Per 2:

1. Persoon A licht kort **situatie (A), gedachten (B) en gevolgen (C)** toe, en geeft een mogelijke alternatieve benadering.

2. Persoon B **daagt de gedachten bij (B) uit** met eigen ideeën en observaties.
   Persoon A kan daarna nieuwe inzichten toevoegen aan de **alternatieve innerlijke dialoog (D)**.

© 2026 - Lacomma bv

Wat ontbreekt er nog in je ‘toolbox’?

- (Recognition = strong relation between one’s effort – performance - recognition)
- More tools to focus, structure work efficiently
- Letting go mentally, fully relaxing
- Need to better cope with things not being exactly like I want them to be (comparing too much to past)
- A hobby where I’m not a perfectionist
- The wisdom to trust
- Improve my communication skills during conflicts

© 2026 - Lacomma bv

Wat ontbreekt er nog in je ‘toolbox’?

- Take some rest during the day
- Patience
- Putting things in perspective
- How to disconnect
- (Time)
- (Look elsewhere)

© 2026 - Lacomma bv

P
L
A
N

Wat wil je graag gaan toepassen?

1)

2)

3)

Wat heb je nog nodig/zou je graag hebben van anderen om je te helpen dit te bereiken?

HELP! Ik heb stress!	Score: .... /10
Stressor:	Stresssignals:
Eerst to rust komen: gebruik mindfulness – ademhalingsoefening - ... Herinner jezelf aan wat je goed kunt in uitdagende situaties	
Bij aanhoudende stress:	**Bij acute stress/crisis**
• Hoe kan ik zorg dragen voor mijn buffer? • Hoe zit het met mijn batterij? • (3 belangrijkste waarden? Plan acties in!)	• Wiens zaken? Controle? • Kan ik er anders naar kijken? • Hoe kan ik extra goed voor buffer zorgen? **Een laag dieper:** • (Welke behoefte wordt niet vervuld? 3 strategieën?) (Drivers) • (Leef en werk ik volgens mijn waarden?) • (Ga aan de slag met 'persoonlijkheid')
Zorg ervoor dat je de stresscyclus afrondt	

© 2026 - Lacomma bv

#YOUALWAYSHAVEACHOICE
#YAHAC
#BECAUSEYOUAREWORTHIT
www.nancybatens.eu (EN)
www.lacomma.be (NL)